

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност „Професор“ по научната специалност Физиология на животните и човека, професионално направление 4.3. Биологически науки, област на висшето образование 4. Природни науки, математика и информатика, към катедрата “Здравни грижи“ на Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора, обявен в ДВ, бр. 103 от 27.12.2016 г.

с кандидат доц. д-р Валери Цеков Николов, дм

Рецензент: **проф. д-р Николай Петров Бояджиев, дм**, Ръководител на Катедра по физиология, Медицински университет – Пловдив, Декан на Медицински факултет, МУ-Пловдив.

1. Общи положения и биографични данни

Със заповед №387/24.02.2017 г. на Ректора на Тракийския университет – Стара Загора съм определен за член на НЖ по конкурс за заемане на академична длъжност „Професор“ в област на висшето образование 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.3: Биологически науки, и научната специалност “Физиология на животните и човека“, към катедра Здравни грижи на Медицинския факултет на ТрУ, обявен в ДВ, бр. 103 от 27.12.2016 г. г., а съгласно решението на първото заседание на НЖ съм натоварен да изготвя рецензия по конкурса.

Документи за участие в конкурса са подадени от един кандидат – доц. д-р Валери Цеков Николов, дм. Кандидатът е представил коректно всички материали и изискуеми документи, съобразно ЗРАС в РБ и Правилника за развитие на академичния състав на Тракийския университет (ПРАСТрУ).

Доц. Валери Цеков Николов е роден на 30.09.1954 г. в гр. Видин. Висшето си образование, специалност „Медицина“ завършва през 1980 г. в Медицинска Академия, София. От 1980 до 1984 г. работи като ординатор в Окръжна болница – Видин. От 1984 г., след спечелен конкурс е последователно асистент, ст. асистент, гл. асистент в кат. “Физиология” на ВМИ – Стара Загора (по късно - Медицински факултет на Тракийски университет). През 1989 г. придобива специалност

„Физиология”. През 2003 г., след защитена дисертация „Естрогените като невропсихични модулатори”, придобива образователна и научна степен „Доктор”. През 2006 г. е избран за Доцент по Физиология на животните и човека след конкурс, обявен от Медицински университет – гр. Плевен, където работи като ръководител сектор „Физиология” на кат. „Физиология и патофизиология”, до януари 2011 г. В периода януари 2011 - февруари 2013 е доцент, ръководител сектор „Физиология” на кат. „Химия, биохимия, физиология и патофизиология”, Медицински факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски”, а от февруари 2013 г. до настоящия момент е доцент в Медицинския факултет, Тракийски университет – Стара Загора. Член е на СУБ, БЛС, Дружество на физиолозите в България, Българска асоциация по менопауза. Владее английски език. Консултант е по ендокринна гинекология, хормонална диагностика и стерилитет на ДКЦ „Д-р Грийнберг”- София.

2. Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидата

Доц. В. Николов има 42 години преподавателски стаж, от които 11 години като хабилилтиран преподавател. От приложените справки е видно, че като хабилилтиран преподавател той е водил лекционни курсове по „Физиология на човека” за специалностите: „Медицина”, „Акушерка”, „Медицинска сестра”, „Лекарски асистент” и „Рехабилитация и ерготерапия” в МУ – Плевен, Медицински факултет на СУ и Тракийски университет – Стара Загора, както и лекции за медици на английски език в МУ - Плевен с учебната натовареност - неколkokратно превишаваща нормативите. Съавтор е в 2 учебни помагала и един електронен обучителен курс, като помагалото „Тестове по физиология” е издадено под негова редакция. Доц. Николов е участвал в едно научно жури за избор за заемане на АД «Професор», в жури за присъждане на образователна и научна степен „Доктор”. Избран е за научен консултант на един докторант. Доц. Николов е бил ръководител на двама специализанти по физиология, участвал е в изпитни комисии за избор на асистенти в СУ и в МУ – Плевен, и за избор на докторанти по физиология в ТрУ – Ст. Загора. Бил е рецензент на три научноизследователски проекта и на 1 статия в българско списание. Член е на държавната изпитна комисия за провеждане на изпити за специалност „Физиология” в периода 2008-2010 г. Атестационната оценка за цялостната му работа е „много добра”. Горезложените

данни ми дават достатъчно основание да приема, че доц. Валери Николов е изграден и утвърден преподавател с доказан професионализъм и познания в областта на физиологията.

3. Обща характеристика на научноизследователската и научно-приложната дейност на кандидата

Доц. Валери Николов участва в настоящия конкурс с 69 научни труда, в това число 3 учебни помагала: „Тестове по физиология за студенти по медицина”, Електронен курс „Старост и деменция”, Учебно ръководство по физиология (3 глави), Автореферат на дисертация и 65 публикации в научни списания и сборници, от които 21 - на английски език. 27 от публикациите са след първата му хабилитация, 4 от публикациите му след хабилитацията са в международни списания с импакт фактор, 15 - в български научни списания, от които 11 след хабилитацията, от които - с импакт фактор - 5. Общият импакт фактор на публикациите му е **21.231**.

В представените научни трудове доц. Николов е самостоятелен автор в 4 от публикациите, на 3-те глави от учебното ръководство по физиология, редактор и водещ автор в учебното помагало „Тестове по физиология за студенти по медицина”, водещ автор в 22 и втори автор в Електронен курс „Старост и деменция” и в 23 от статиите.

Представен е също списък и сертификати от участие в 72 научни форуми, от които 9 от участия в чужбина.

Доц. Николов е участвал в общо в 10 научни проекта, 7 от които са след хабилитацията му. 9 са на ниво университет, а един – национален, в 6 от проектите той е бил методичен ръководител.

Научните интереси на доц. Николов могат да се представят в следните основни направления:

1. Експериментално – морфологични, методични и клинични аспекти на еритропоетиновата секреция и действие.
2. Физиология и психофизиология на болката. Експериментални и клинични аспекти.
3. Ендокриннообусловени нарушения и женско репродуктивно здраве. Роля на естрогените като нервно-психични модулатори.

В поредица от статии (9,24,44,57) е описан използваният за пръв път у нас експериментален модел за проучване на еритропоетиновата продукция у зайци чрез специфично увреждане на бъбречната и чернодробна функция, посредством аманитинова и фалоидинова интоксикация. Точността на интерпретацията на резултатите е допълнена и от морфологично електронно микроскопско изследване, чрез което се доказват прицелно увредените бъбречнотубулни клетки. Експериментално е изследвано и взаимодействието между еритропоетиновата и ренин-ангиотензиновата и адренергичната система при плъхове за изясняване ролята на стреса върху еритропоетиновата продукция (46) и глюкозното и ацетизалово обременяване (43). Използваният клиничен модел на бъбречно увреждане при диабетно болни (10) е на практика първото клинично проучване на плазмената еритропоетинова активност при бъбречно болни пациенти у нас. Резултатите са цитирани от високоавторитетни автори в чужбина в списания с висок импакт фактор.

Второто направление на изследванията на доц. Николов, проведени в поредица от научни проекти под негово методично ръководство и участие е относно невробиологията, психофизиологията и клиничното значение на болката. В поредица от статии се дава съвременна теоретична трактовка (63,68) и е проучена болката като стресов фактор и влиянието ѝ върху поведението при експериментални животни (12,18,17). За пръв път у нас е въведена и разработена методиката за експериментално проучване на болката у хора чрез прилагане на Студовия пресорен тест (СПТ), в съчетание с изследване на кардиоваскуларните промени и психологична оценка на резултатите (63,19,20,21,22,67). Установява се, че сърдечната функция, изразена посредством промените в кардиоваскуларния отговор при СПТ се подобрява при активностоспорувачи в сравнение с неспортосувачите (67). Изследват се факторите, оказващи влияние върху праг и толеранс към експериментално предизвикана болка. Във връзка с установената полово диференциация (мъжете демонстрират по-висок толеранс към болка в сравнение с жените) и данните, че затлъстяването корелира с понижена чувствителност към експериментално предизвиканата болка, но и с повече симптоми на стрес при жените се дискутира ролята на половите хормони. Установяват се поведенчески и емоционални фактори, които влияят значимо върху толеранса към експериментално предизвикана болка. В поредица от статии

(14,15,16,32) са изведени и анализирани характеристиките на хроничната болка. Установена е ролята на естрогените като модулатори на болковата сетивност (5,36), характеристиката на болката и последиците ѝ върху психосоциалното функциониране на жената. Изследвани са и публикувани психологичните (34,37,40) и клинични детерминанти на хроничната болка (34,35,36). Изследвана е болката като често срещан симптом при пациенти с рак (5,6,7). Установена е характеристиката на болката и по-голяма честота на депресивните симптоми се при онкологично болните пациенти, преживяващи болка (39,69).

Показана е връзка между характеристиката на гръбната болка при различни заболяния на опорно-двигателния апарат и типа затлъстяване при жени в менопауза (14). В методически план е разработен модел за изследване на резултата от приложението на психологични интервенции при пациенти с хронична болка. Представени са собствени резултати от изследването на пациенти, които са били включени в комплексна програма за болката (34).

Женските репродуктивни хормони и в частност естрогените, нормалните им стойности и техните нарушения и влиянието им върху женското репродуктивно здраве и психичното функциониране на жената **са третото научно направление** в изследванията и публикациите на доц. Николов. В поредица от експериментални проучвания е установено разпределението на естрогеновите рецептори в дорзални спинални ганглии на овариектомирани женски плъхове посредством нерадиоактивна *in situ* хибридизация (57), проучено е влиянието на естрогеновия дефицит върху поведението и болковата чувствителност (18,12) и е изследвано влиянието на фитоестрогените като естрогенови агонисти, върху болковата чувствителност. Показано е, че фитоестрогена генистеин намалява болковия праг и че това му влияние е по-изразено у женските животни, което определя потенциалния му модулаторен ефект (2). Извършено е мултидисциплинарно проучване на хормонално обусловеното безплодие и предменструалния синдром, промените в хормоналните нива, психосоциалните дисфункции при тези нарушения (4,5,27,29,31,45,48,54,56,66). Извършено е проучване на стойностите на хипофизарните репродуктивни хормони (пролактин, ФСХ и ЛХ) и половите стероиди (прогестерон и естрадиол) сред жените с безплодие у нас, което актуализира наличните литературни данни от 80-те години на XX в. и показва сериозния относителен дял на ендокринно обусловения инфертилитет (статии 4, 53).

В цялостната научна продукция на доц. Николов доминира мултидисциплинарния подход и тенденцията за сравнителни проучвания при експериментални животни и хора. За постигане на тези цели се използват нови експериментални подходи като използването на метода на СПТ, така и обединяването на познати методи, до сега използвани поотделно като съчетаването на венозна катетеризация и стереотаксични операции върху плъхове (58). Вторият подход за постигане на мултидисциплинарността е участието на доц. Николов в колективи със специалисти в дадени направления като анатоми, фармаколози, психолози, психиатри. Това е несъмнен плюс в научната му дейност и е довело до публикуване на изследвания, свързани с клиничната сензорна физиология при деца (42,54,55,56,61), ролята на стреса за психичното здраве (39,45,52), професионалния стрес и влиянието му върху професионалната реализация и удовлетвореността от труда и от живота при различни групи професионалисти (26,30,47), депресивната симптоматика и възможностите за третирането ѝ при здрави лица, жени с репродуктивни нарушения, пациенти с хроничен болков синдром и психично болни (13,27,35,45,51).

Научните постижения на доц. Николов са цитирани общо 52 пъти, като 15 от тях са в международни списания. Сред тях са редица авторитетни списания като: *American Journal of Kidney Diseases*. (IF=6,269), *Kidney International*. (IF=10,435), *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, (IF=3.536) *PloS one*, (IF=4,49). Общият IF на цитираните публикации е 28.682, което говори за авторитета на автора сред международните научни среди.

4. Лични впечатления и становище на рецензента

Познавам доц. д-р Валери Николов като отличен колега, добър организатор, интелигентен изследовател и авторитетен преподавател, който се ползва с уважението на българското и международното физиологично общество. Неговите трудове и самият той са добре познати на научната общественост както у нас, така в чужбина. Доц. Николов е уважаван преподавател и сред академичната общност и студентите в Медицинския факултет на ТрУ – Стара Загора.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д-р Валери Цеков Николов, дм отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Тракийския университет – Стара Загора.

Кандидатът в конкурса е изграден преподавател с дългогодишна практика в сферата на медицинското университетско образование по физиология на човека, доказано от хабилитирането му в три различни висши медицински училища. Доц. Валери Николов, дм е представил достатъчен брой трудове с научни и приложни приноси, публикувани след материалите, използвани при хабилитацията за заемане на АД „Доцент”. Научната и преподавателската му квалификация съответстват на специфичните изискванията за заемане на АД „Професор“, приети в Правилника за придобиване на научните степени и заемане на научните длъжности на Тракийския университет – Стара Загора.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащите се в тях научни и приложни приноси, намирам за основателно да предложа доц. д-р Валери Цеков Николов, дм, да заеме академичната длъжност „Професор“ в Медицинския факултет на Тракийския университет – Стара Загора в област на висшето образование 4. Природни науки, математика и информатик“, професионално направление, 4.3. Биологически науки, и научната специалност “Физиология на животните и човека“.

23.04.2017 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Проф. д-р Николай Бояджиев, дм
Ръководител на Катедра по физиология
Медицински университет - Пловдив